

CHEIA ȘI LĂCATA

Adevărul umblă cu capul spart

Printre valurile masive de nehotărâți au început a se arăta și sirenele. Dorința de a vorbi, de a comunica și împărtăși, stringentă și acută după atâția ani de cvasi-tăcere națională, își întinde mrejele și farmecă. Aceia care vor să scape se leagă de câte-un stâlp (de cafenea? al infamiei?). Fiind puțini, au șansa să devină eroi în câte-o epopee postmodernă.

Nu ei ne interesează acum, și nici marea de ascultători, ci chiar sirenele (în)cântătoare. Farmecul lor stă în sinceritate. Și cum sinceritatea stă foarte aproape de adevăr, putem trage concluzia că trăim într-o epocă a adevărilor. Mici, minuscule, mijlocii și mari, dar nu majore. Pe seama acestora din urmă se scriu încă balade cu titlul terminat în „ade...”. Acest grup de sunete fiind și începutul cuvântului „adevăr”, e normal să se-ntâmple povestea cu cercul vicios și să rămânem și la anul, și la mulți ani în așteptarea finalului dezvăluirilor: „cal bun și învățat / dar rău călăreț l-a încălecat”.

Însă nici despre cum „adevărul umblă cu capul spart” nu vrem să vorbim, ci despre aceia pentru care „adevărul este cum te văd și cum mă vezi”.

Ca indivizi, am câștigat în spontaneitate și dezinvoltură. Semne bune, care urcă în rangul mentalităților. Ba, mai mult, aproape că nu există problemă de specialitate care să nu poată fi disecată și de către nespecialiști. Viziunea fiecăruia asupra problemelor contemporaneității s-a maturizat, trecută prin retortele informației complexe. Suntem capabili, prin urmare, să spunem adevăruri. Chiar și despre noi înșine. Acestea riscă să fie adesea supărătoare, dar „ca să stingi un foc / trebuie să te arunci în el”.

Punctul de plecare socratician, atât de simplu ca premisă, devine adesea vexant la o imagine de ansamblu în oglindă. Nu semănăm unii cu alții, oricât am vrea. Ca să ne situăm măcar pe același palier, e nevoie nu numai de cunoaștere, ci și de moralitate. Cine ne-o garantează?

Resurecția propriei noastre istorii n-a încetat, în schimb a apărut în limbajul comun o sintagmă ciudată, aceea a „jumătății de adevăr”. Cea morală este, desigur, perpetuă.

Cea culturală cunoaște și ea un asediu pe diferite tonuri și frecvențe, e cu infinite nuanțe, cu planuri și reconsiderări. Dorința de adevăr, de un adevăr care, dincolo de a fi propriul adevăr, să fie și un adevăr adevărat lasă loc,

adesea, patimii discursului. În foamea reconstrucției cad venerele sfărâmate și corpurile antice. Zgomotul lor este, pentru unii, asurzitor. Dar, după ce se va ridica praful, s-ar putea să se vadă iar soarele.

Prin urmare, clădim, reclădim, dărâăm sau refacem. De bună credință, tonul nostru poate să fie tăios. Preferăm bisturiul și uneori ascuțișul lui ne taie propriile crengi. Profețind în deșert, este probabil nevoie de înălțarea glasului. Pentru o tentativă sinceră și adevărată, gestul tăios poate fi început. În ciuda acestui fapt, rămâne riscul (istoric și politic) să ne întoarcem, conform tradiției, la oile noastre. Pentru ca, privindu-le și numărându-le, cu aceeași sinceritate aflată lângă adevăr, să rostim: „păstorul cel bun / cel ce tunde și nu belește”.

Dă în mine și-l doare pe el

Întâlnirile între oameni din aceeași generație sunt întotdeauna prilej de invocare a amintirilor comune. Trecutul devine, de fiecare dată, mai nuanțat, problemele, frustrările și neputințele vechi se atenuează, scene precum o porție de plâns din toți rărunchii pe drumul dinspre capitală către cătunul unde erai repartizat ca profesor își pierd dramatismul și par acum suportabile, ba chiar, într-un fel ciudat, acceptabile. Sigur, memoria filtrează neobosit, păstrând amintirile luminoase, detașarea prezentului le redă aura ironiei, discursul e împins spre ficțiunea izbăvitoare unde autorul devenit personaj se privește din avion cu oarecare duioșie. Dar lacrimile acelea au rămas undeva, în praful cărării care delimita brutal, în trecut, două lumi. Între ele, speranța cu care e bine să trăiești, dar mai rău e să rămâi.

Una din uimirile nemuritoare rămâne însă, în toate evocările, cunoscuta zicală că din trei români, doi sunt informatori. De la unu din doișpe, la doi din trei...

Cum adică, doi din trei? Enorm! Chiar așa? Parcă nu! Nu, imposibil să fie așa! Și dacă da, să se știe! Anii de tranziție mai mult au bulversat răspunsul la întrebarea-cerber care făcea cât o armată de ocupație, iar ultimii ani spulberă iluziile ultimilor naivi, suspectându-se ei înșiși de creieri spălați în malaxorul propagandelor de tot felul.

Un exemplu al confuziei pe care-o generează fenomenul poate fi următoarea – dilematică, dramatică chiar – întrebare:

Prisma

ce face omul de rând cu vecinul lui de muncă atunci când, în urma restructurărilor inerente și permanente, amenințătoare ca sabia lui Damocles, se vede (amenințat) pus în pragul șomajului? Cum încearcă el să-și salveze pâinea atunci când știe foarte bine că de același lucru este obsedat și vecinul, tovarășul, camaradul, colegul de muncă? Același cu care, până mai ieri, împărtășea satisfacții și insatisfacții, același căruia îi povestea despre necazurile cu întreținerea, despre efortul crunt de supraviețuire pe care-l face, cu întreaga familie, cu (aproape) întreaga societate, la urma urmei...

Il va săpa, de pildă, la șefi, pentru ca să-și salveze pâinea? Se va folosi oare de poveștile aceluia, de necazurile cu întreținerea, de slăbiciunile lui și de, vai, prea desele critici invocate la adresa șefilor?

Loialitatea este o clauză normală în capitalism. În toate povestirile este descris cu lux de amănunte locul unde e situat trăgaciul.

Solidaritatea de breaslă încă n-a scăpat de complexul vinovațiilor istorice – deși ar trebui să fie pur sindicală. Comunități, bisericiuțe, coterii, grupuri și grupuscule suplinesc oroarea amintirilor proletcultiste printr-o formă mai dinamică, mai culantă, mai trendy a interesului comun.